

Tablice — pamięć wiecznie żywa — część III

Profesor Jan Janowski

Profesor Jan Stanisław Janowski niemal całe swoje życie zawodowe związał z Akademią Górniczo-Hutniczą, uzyskując tutaj wszystkie stopnie i tytuły naukowe. Niepoddważalny jest Jego dorobek naukowo-dydaktyczny. Był jedną z niewielu osób, której udało się połączyć akademicką pracę naukową z zaangażowaniem na rzecz działalności społecznej i politycznej.

Urodził się 20 czerwca 1928 roku w Kielcach, w rodzinie inteligenckiej. Jednakże już od 1930 roku związany był z Krakowem. W 1947 roku po ukończeniu szkoły średniej i uzyskaniu świadectwa dojrzałości rozpoczął studia na Wydziale Hutniczym Akademii Górniczej. Pracę dyplomową obronił z wynikiem bardzo dobrym z wyróżnieniem 16 lutego 1952 roku, uzyskując tytuł inżyniera metalurga i stopień magistra nauk technicznych. Już w czasie studiów, od 1 maja 1950 roku do 31 sierpnia 1951 roku, był młodszym asystentem w zakładzie Technologii Ciepła i Paliwa, kierowanym przez prof. dr. inż. Romana Dawidowskiego. Na podstawie nakazu pracy został przyjęty – od 1 maja 1952 roku – do Biura Projektów Przemysłu Materiałów Budowlanych w Krakowie na stanowisko projektanta w Pracowni Techniki Ciepłej. W latach 1953–1955 był zastępcą kierownika zespołu, który po raz pierwszy po wojnie wykonał bilanse cieplne wszystkich pieców obrotowych w kraju. Jako znawca właściwości żużli wielkopiecowych, uczestniczył w opracowaniu i wdrożeniu w krajowym przemyśle cementowym technologii produkcji cementów hutniczych. Był też autorem nowej metody intensywnego przewietrzania młynów cementowych, która pozwoliła na znaczne zwiększenie ilości stosowanych do produkcji cementu żużli granulowanych, poprzez skuteczne odprowadzenie wnoszonych przez nie zwiększonych ilości wilgoci.

Do przerwanej pracy dydaktycznej w AGH powrócił w 1954 roku, początkowo na stanowisko starszego asystenta, a następnie od 1 września 1957 roku; adiunkta w Katedrze Metalurgii Surówki na Wydziale Metalurgicznym. Stopień naukowy doktora nauk technicznych uzyskał w marcu 1963 roku na podstawie pracy „Proces redukcji rud żelaza w zależności od warunków ich rozkładu”, stopień naukowy doktora habilitowanego nauk technicznych otrzymał w październiku 1968 roku na podstawie rozprawy

foto: J. Lesiński

„Ocena równowagi procesów redukcyjnych tlenków żelaza w warunkach zbliżonych do strefy rezerwy w szybie wielkiego pieca”. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1972 roku, zaś profesora zwyczajnego w 1978 roku. Środowisko naukowe AGH bardzo wcześnie dostrzegło w profesorze utalentowanego organizatora, powierzając Mu już w 1964 roku stanowisko kierownika Zakładu Metalurgii Surówki w Katedrze o tej samej nazwie, a następnie kolejno funkcję Dziekana Wydziału Metalurgicznego na okres dwóch kadencji – 1972–1978, dyrektora Instytutu Metalurgii w latach 1974–1978, prorektora akademii w latach 1978–1981, kierownika Zakładu Wielkopiecownictwa od 1980 do 1987 roku i w latach 1987–1993 dwukrotnie piastował najwyższą godność akademii – był jej rektorem.

Ponadto w latach 1961–1967 wykladał na Politechnice Śląskiej. W okresie 1–31 lipca 1959 roku był członkiem 12-osobowej delegacji pracowników AGH, która pod przewodnictwem prof. Wacława Laskiewicza wizytowała zakłady hutnicze NRD, RFN, Belgii, Francji, Szwajcarii i Austrii. Od 15 września do 15 grudnia 1972 roku prze-

bywał na stypendium ONZ w Royal College of Technology w Sztokholmie. W latach 1973–1976 wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Inżynierii Materiałowej AGH.

Przez cały okres pracy w AGH bardzo czynnie uczestniczył w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Profesor Janowski był uznanym i bardzo wysoko cenionym pracownikiem naukowym. Jego wykłady stały na wysokim poziomie i uwzględniały aktualny stan wiedzy, przy zastosowaniu nowoczesnych metod audiowizualnych. Dociekliwość poznawcza, a także umiejętność wprowadzania nowoczesnych osiągnięć i postępu w metalurgii przyczyniły się do powstania wielu prac inicjowanych przez Niego. W zakresie dydaktyki prowadził wykłady z „Metalurgii ogólnej” i „Wielkopiecownictwa”, pełniąc także funkcję opiekuna prac dyplomowych z tego zakresu, oraz z „Metalurgii żelaza” na Wydziale Górniczym. Pozostawił po sobie znaczący dorobek publikacyjny. W czasopiśmie technicznych krajowych i zagranicznych opublikował około 180 prac naukowych z zakresu teorii i technologii procesu wielkopiecowego oraz własności transportowych

i strukturalnych niestechiometrycznych tlenków żelaza i manganu. Brał czynny udział i wygłosił referaty na ponad 30 międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych. Jest współautorem 3 książek, 5 skryptów i kilku patentów. Prace te na stałe weszły do kanonu literatury przedmiotu. Opracował około 100 niepublikowanych oryginalnych prac i ekspertyz dla celów naukowych i przemysłowych. Na szczególne wyróżnienie zasługuje działalność dydaktyczna profesora. Wypromował 7 doktorów nauk technicznych, około 200 magistrów inżynierów o specjalności metalurgia, recenzował 1 pracę habilitacyjną i 12 doktorskich. Zawsze podkreślane było to, iż otaczał troskliwą opieką młodych pracowników naukowych. W środowisku krakowskim stworzył nowoczesną szkołę badawczą procesów metalurgicznych. Jako członek Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki wniósł duży wkład w kształtowanie kolejnych, nowocześniejszych planów studiów dziennych oraz programów nauczania. Był współorganizatorem dwóch cyklicznych międzynarodowych sympozjów naukowych „Nonstoichiometric Compounds” oraz „Nonstoichiometric Metal Oxides – mikrostruktura i właściwości transportowe”. We wrześniu 1968 roku został kierownikiem Punktu Konsultacyjnego przy Hucie Warszawa, za tę działalność został wyróżniony dyplomem i tytułem zasłużony dla Huty Warszawa.

Profesor Jan Janowski prowadził i rozwijał nadzwyczaj owocną współpracę naukowo-techniczną z krajowym przemysłem metalurgicznym będąc konsultantem na-

ukowym największych polskich hut stali oraz okresowo członkiem Rad Naukowo-Technicznych. Z jego inicjatywy powołany został w 1995 roku Zespół Akademicko-Gospodarczy Hutnictwa, któremu przewodniczył od początku istnienia. Był członkiem wielu krajowych i zagranicznych stowarzyszeń zawodowych. Był m.in. członkiem zagranicznym The Metal Society (1974–1991) i Institute of Materials w Londynie (1972–1998). W latach 1972–1981 był członkiem z wyboru Komitetu Metalurgii PAN, członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i Nauki. Po za pracą naukową prof. Jan Janowski dał się poznać jako niezwykle prężny działacz społeczny i polityczny oraz, co może wzbudzić sensację, sportowy. Jego działalność na tych polach była również imponująca. Najpierw zauważona została działalność społeczna. Kolejno pełnił funkcję sekretarza (1951–1952) i skarbnika (1961–1967) Rady Zakładowej ZNP. Od 1957 roku był członkiem Kolegium Redakcyjnego prac Rady Naukowo-Technicznej Huty im. Lenina, zastępcą redaktora Wydawnictw Naukowych AGH w Dziale Metalurgicznym oraz członkiem Senackiej Komisji Wydawniczej. Od 1965 roku należał do Stronnictwa Demokratycznego, w którym pełnił wiele znaczących funkcji. Z ramienia SD, któremu przez wiele lat przewodniczył, był posłem na Sejm w latach 1976–1991, pracując w Komisji Spraw Zagranicznych oraz w Komisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W latach 1975–1985 był Radnym Miasta Krakowa. Najważniejszy jednak dla Jego życiorysu politycznego jest udział w obradach Okrągłego Stołu w 1989 roku. Następstwem tej działalności była obecność w pierwszym niekomunistycznym

ządzie, kierowanym przez Tadeusza Mazowieckiego w latach 1989–1991. Pełnił stanowiska wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra – Kierownika Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń oraz Wiceprzewodniczącego Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów. Podczas swojej działalności rządowej dokonał szeregu zmian polityki naukowej, której zasady zostały ujęte w ustawie o Komitecie Badań Naukowych oraz w nowej wersji ustawy o Szkolnictwie Wyższym. Przeprowadził również reorganizację Polskiego Komitetu Normalizacji, Miar i Jakości. W latach 1991–1995 był członkiem Rady ds. Nauki przy Prezydencie RP. Jako wicepremier był twórcą Komitetu Badań Naukowych oraz Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej. 6 grudnia 1990 roku został wybrany członkiem Komitetu Metalurgii PAN na okres trzech lat.

Leszek Balcerowicz – jako Wiceprezes Rady Ministrów – dziękując Mu za działalność w Rządzie napisał „...Szczерze dziękuję za Pańskie wsparcie dla programu przemian ustrojowych w Polsce, dla działań podejmowanych przez ekipę gospodarczą”. Profesor Janowski współtworzył wówczas fundamenty zmian politycznych i gospodarczych dla Polski już suwerennej i demokratycznej, opierającej gospodarkę na nowych założeniach.

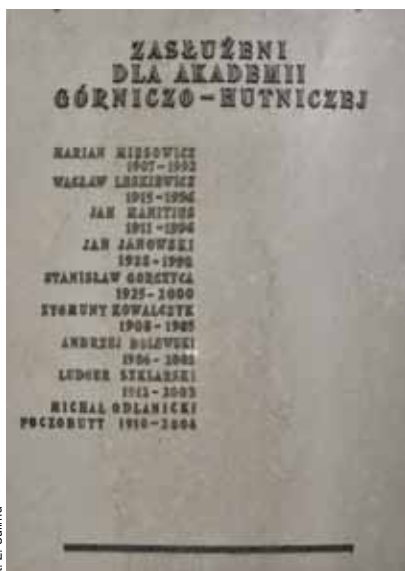
Był również znanym działaczem sportowym. Szczególnie interesował się koszykówką i siatkówką. Był sędzią krajowym i międzynarodowym w koszykówce. Za wieloletnią działalność na tym polu został wyróżniony odznaką i tytułem Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej, Złotym Medalem FIBA, Medalem Ruchu Olimpijskiego,

fort. Hieronim Sienicki

Pawilon B-5 im. Jana Janowskiego i tablica umieszczona na elewacji

fort. Z. Sulima

Medalem i Odznaką 100-lecia Sportu Polskiego, Złotym Medalem i Tytułem Honorowego Sędziego Polskiego Związku Koszykówki oraz Honorowym Członkostwem Polskiego Związku Koszykówki, który nadał mu swoje najwyższe odznaczenie Zasłużony dla Polskiej Koszykówki. Był też inicjatorem i jednym z założycieli Polskiego Związku Brydża Sportowego. Uehonorowany złotą odznaką PZBS. Był czynnym zawodnikiem sekcji brydża sportowego. W 1957 roku został II Wicemistrzem Polski w Pierwszych Drużynowych Mistrzostwach Polski. Został konsultantem „Encyklopedii Brydża” przygotowanej przez Wydawnictwo Naukowe PWN.

Za całokształt działalności naukowej i politycznej profesor został uehonorowany wieloma odznaczeniami państwowymi i resortowymi w tym Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Zasłużony Nauczyciel PRL, Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, złotymi odznakami: Za Pracę Społeczną dla Miasta Krakowa, Związku Nauczycielstwa Polskiego i Naczelnej Organizacji Technicznej i Medalem Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Plus Ratio Quam Vis”.

Także macierzysta uczelnia doceniała działalność profesora. Uchwałą podjętą w dniu 23 kwietnia 1997 roku, Senat AGH nadał Mu tytuł Doktora Honoris Causa AGH „Za wybitne zasługi dla rozwoju Akademii Górniczo-Hutniczej, nauk metalurgicznych oraz wkład w kształtowanie polityki naukowej w Polsce”. Sama uroczystość promocji odbyła się 7 maja 1997 roku, w ramach obchodów Jubileuszu 75-lecia Wydziału Metalurgii i Inżynierii Materiałowej AGH.

Otrzymał również tytuł honorowy „Zasłużony dla AGH”. Tytuł ten przyznawany jest od 1992 roku przez Senat akademii emerytowanym pracownikom AGH, którzy przyczynili się do jej rozwoju lub przysporzyli uczelni dobrego imienia i chwały. Wręczenie insygniów związanych z tytułem odbywa się w czasie inauguracji roku akademickiego. Liczba żyjących osób uehonorowanych tym tytułem nie może przekraczać dziesięciu. Laureaci otrzymują okolicznościowy dyplom oraz statuetkę Stanisława Staszica. Pomysłodawcą uehonorowania tytułem „Zasłużony dla AGH” był prof. Jan Janowski. Nazwiska osób nieżyjących, uehonorowanych tytułem, są umieszczane na tablicy pamiątkowej. Tablica „Zasłużeni dla Akademii Górniczo-Hutniczej” została odsłonięta 31 sierpnia 1993 roku w hallu Gmachu Głównego – A-0. Zaprojektował ją prof. J. Nowakowski z ASP w Krakowie, a odbioru i oceny projektu dokonała komisja powołana przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Wychowanków AGH. Stowarzyszenie Wychowanków AGH uczciło profesora jeszcze raz. Jego nazwisko widnieje na tablicy „Członkowie Honorowi Stowarzyszenia Wychowanków AGH”. Tablica ta również znajduje się w Gmachu Głównym.

Profesor Jan Janowski zmarł 3 kwietnia 1998 roku w Krakowie i spoczywa na cmentarzu Rakowickim. Uroczystości pogrzebowe, którym przewodniczył kardynał Franciszek Macharski – Metropolita Krakowski, zgromadziły najważniejszych przedstawicieli nauki i polityki, zaś mowę pożegnalną wygłosił Tadeusz Mazowiecki.

Trzeba przyznać, że chyba największym wyróżnieniem i utrwaleniem pamięci o Nim jest nadanie budynkowi Wydziału Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej – B-5 nazwy – Pawilon imienia Jana Janowskiego. Uroczystość ta odbyła się 17 maja 2002 roku, podczas obchodów Dnia Hutnika i 80-lecia Wydziału Metalurgii i Inżynierii Materiałowej. Odsłonięcia tablicy w obecności wdowy po profesorze, pani Marii Janowskiej i Jego siostry pani Marty Rzeszowskiej. dokonał Rektor AGH prof. Ryszard Tadeusiewicz.

Jest jeszcze jedna „żywa”, aktywna forma upamiętniająca postać Profesora. Od kilku lat Wydział Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej AGH wspólnie z Zarządem Regionu Małopolskiego Stronnictwa Demokratycznego oraz Małopolskim Związkiem Brydża w maju, z okazji Dnia Hutnika, organizuje Hutniczą Majówkę Brydżową. Główny turniej nosi nazwę „Memorial profesora Jana Janowskiego o puchar Jego Magnificencji Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie”.

Profesor Janowski został zapamiętany jako osoba, która nie zabiegała o tanią popularność, a wręcz przeciwnie. Jako dziekan i rektor podejmował trudne, niepopularne decyzje, a mimo to cieszył się dużą sympatią. Był człowiekiem, z którym się nie dyskutowało, bo było wiadomo, że każdą decyzję podejmuje, opierając się na bardzo szerokiej wiedzy, więc musiała być trafna. Potrafił dużo pracować. Kiedy został wicepremierem, nawet związki zawodowe nie zgodziły się, żeby zrezygnował z rektorstwa. Sprawował urząd rektora w soboty i niedziele, wtedy więc odbywały się kolegia, a sekretariat pracował pełną parą. Był człowiekiem światowym, nie miał problemów z porozumiewaniem się w obcych językach. Zaś gdy chodzi o problemy z dziedziny metalurgii, to był liczącym się w świecie naukowcem.

Profesor Jan Janowski znany był również z dużego poczucia humoru. Jego inicjały JJ – te dwie litery znane były od lat na uczelni. Wyeksponowane były w podpisie profesora i zdobyły również sławne listy z „i.o.r.” – laskawie odebrać raczy. Wielu pracowników z tych listów, zawierających podziękowania za współpracę, dowiadywało się z okazji Świąt, Nowego Roku, czy też końca kadencji o swoich zobowiązaniach wobec dziekana, później rektora. Tak sławne JJ wykorzystali kontrapunkci na jednej z Karczm Piwnych – Na agenta J23 najlepszy był Bruner, na J127 – plyn Lugola (było to po Czarnobylu). A co jest najlepsze na JJ? – Pełne kwantum piwa! Wypił je Profesor do dna.

Hieronim Sienki
Biblioteka Główna AGH

fort. Z. Sulima